

Opnieuw... Hoeksche Waard waarheen?

Gerard Ouweneel

Omringd door Spui, Oude Maas, Dordtse Kil, Hollandsch Diep' en Haringvliet ligt direct ten zuiden van het met mensen en hun kunstwerken gevulde Rijnmondgebied de Hoeksche Waard. Dertig jaar geleden maakte de opening van de Heinenoordtunnel een einde aan het isolement van dit relatief dunbevolkte agrarische gebied, met een avifauna waarop de rondom liggende estuaria sterk hun invloed lieten gelden. Vooral ten gerieve van de talrijke forensen die zich graag in de streek vestigden, volgde na 1969 een geleidelijke infrastructurele inlijving bij de agglomeratie Rotterdam. Maar vergeleken met de dichtgegroeide Rijnmond kon de Hoeksche Waard tot op heden zijn open karakter behouden en herbergt de streek veel vogels. Nu echter dreigt volledige inlijving en zijn de vooruitzichten omineus. *'Wederom is de toekomst van de Hoeksche Waard in het nieuws. Nadat enkele jaren geleden Rotterdam in zijn 'Plan 2000+' een belangrijk deel van het grondgebied opeiste voor haven en industrievestiging en de streek bij sommigen intussen staat genoteerd op het lijstje van mogelijke vestigingsplaatsen van de tweede nationale luchthaven, projecteert het onlangs vastgestelde streekplan Zuid-Holland-Zuid ergens in de Hoeksche Waard een woonstad. Uit deze in een kort tijdsbestek gelanceerde bestemmingen moge blijken hoe het Rijnmondgebied lonkt naar de, althans naar Randstadse normen gemeten, nog omvangrijke ruimte van de Hoeksche Waard. Dat deze komt lijkt onafwendbaar zodat moet worden gevreesd dat het momenteel nog open landschap van de streek, het meest opvallende verschil met de zo rijkelijk van bouwsels voorziene agglomeratie Rotterdam, binnen niet al te lange tijd eveneens zal worden beheerst door hoogbouwcontouren...'*

Auteur schreef deze regels in 1972 in het helaas ter ziele gegane tijdschrift 'Natuur en Landschap'. Bijna dertig jaar later gaan voor de Hoeksche Waard de omineuze vooruitzichten nóg steeds op. Tussen 1972 en heden kwamen in de streek geen woonstad noch zware industrie. Daartegenover staat dat de dorpen met in het kielzog bedrijfsterrainen enorm uitbreidden. De capaciteitsgroei van de infrastructuur hield de ontwikkelingen soepel bij. In Haagse vertrekken waar planologen in de weer zijn Nederlands schaarse ruimte te verdelen tussen wonen, werken, recreatie en natuur viel de laatste jaren het woord 'Hoeksche Waard' steeds regelmatig. Inmiddels is op het tegenoverliggende IJsselmonde de Randstad opgerukt tot de Oude Maas en voorts werd de Heinenoordtunnel driftig verbreed. Najaar 1999 werd de eerste aanval afgeslagen. Vestiging van een circa driehonderd hectare groot glastuinbouwareaal tussen Strijensas en Numansdorp ging van de baan en de volksvertegenwoordiging slikt (in

Vogels van de Hoeksche Waard. Onder redactie van Mieke Luitwieier, Gees Mesker, Rob Strucker en Janus Verkerk. Tekeningen Leo van den Berg. Met een groot aantal figuren en tabellen. Zwartwitfoto's en kleurenfoto's. Een uitgave van het Hoeksche Waards Landschap en de Vogelwerkgroep Hoeksche Waard. Drukkerij Bremer B.V. ISBN 90-9013052 7. Het boek is telefonisch te bestellen via het Natuurbezoekerscentrum 'Klein Profijt' in Oud-Beijerland, telefoon (0186) 62 18 88, prijs f 56,-.

eerste instantie?) niet het plan om langs de Oude Maas een bedrijventerrein van circa honderd hectare toe te laten. Maar ongetwijfeld zullen er nieuwe plannen komen. Want de agglomeratie Rotterdam is vol en naar nationale maatstaven gemeten is de Hoeksche Waard leeg.

Vogelgebieden

Zowel landschappelijk als ornithologisch staat heel wat op het spel. Na voltooiing van het Delta-

De Hoogezandse Gorzen langs het Hollandsch Diep voor de Haringvlietsluiting van 1970. De Hoogezandse Gorzen zijn nadien afgekald tot slechts een schijntje van de oorspronkelijke omvang. Najaar 1999 zal aanbesteding plaatsvinden voor het aanbrengen van een oeververdediging.
Foto: Gerard Ouweneel.

In 'Vogels van de Hoeksche waard' zijn hoofdstukken opgenomen over de Ventjagersplaat en de Hellegatsplaten, gebieden waarvan het belang en de faam tot ver buiten de streek reiken. Op deze foto een Visarend op de in het Haringvliet gelegen Ventjagersplaat, één van de gebieden in Nederland waar in de nazomer de vogelaar zeker op Visarenden kan rekenen. Op de achtergrond de Hoeksche Waard, augustus 1997. Foto: Gerard Ouweneel.

plan vormde de noordelijke grensrivier de Oude Maas het enige resterende zoetwatergetijdengebied van allure hier te lande, ja zelfs op onze breedte. Rob Strucker, een van de leden van het redactieteam van het nu verschenen 'Vogels van de Oude Maas en zijn avifauna. Aan de zuidkust, langs de oever van Hollandsch Diep en Haringvliet, ligt een keten van gebieden waarvan de ornithologische faam tot ver over de streekgrenzen reikt. Dan is er het Oude Land van Strijen, de grote open graslandpolder in het oostelijke bekken van het eiland, een belangrijke ganzenpleisterplaats en rijk weidevogelgebied.

Nog geen dertig jaar geleden bezat de streek slechts één terrein met de status van beschermd natuurgebied. Nadat op 2 november 1970 de natuurbeschermingswet van toepassing was verklaard op het merendeel van de langs het Hollandsch Diep en Haringvliet gelegen buitendijkse grasgorzen, slaagden terreinbeherende instanties er succesievelijk in de waardevolle terreinen te verwerven of ten minste een beslissende stem te krijgen in het beheer. Zo gingen Tiengemeten en de Korendijkse Slikken naar Natuurmonumenten en kreeg Staatsbosbeheer het voor het zeggen op de Ventjagers en Hellegatsplaten. Ook kreeg deze instantie het nieuwe reservaat in het Oude Land van Strijen in beheer. De uitgestrekte voormalige cultuurgrienden van de Esscheplaat en belendende complexen vallen eveneens onder Staatsbosbeheer. Natuurbehoud zat de afgelopen kwart eeuw niet stil en nog meer ligt op tafel. Daarbij is de grootschalige omvorming richting natuur van Tiengemeten, waarmee Natuurmonumenten aan de gang moet, maar ook kleinere projecten zoals herinrichting kreekoevers. De regionale milieuorganisatie Hoeksche Waards Landschap vervult bij die tweede categorie een vooraanstaande rol.

Vogels

Nog geen halve eeuw terug fietste men in de streek het ene zangterritorium van de Geelgors uit en het volgende in, leverde een vogelexcursie

door de streek tientallen Zomertalingen op, werd een zomerse fietstocht rond de Binnenmaas vergezeld door schallende zang van Grote Karekieten en was het niet zo bijzonder 's zomers rond het Spuimondgebied Grauwe Kiekendieven te zien jagen. En een kwart eeuw geleden kon het voorkomen dat tijdens één fietstocht van 's-Gravendeel naar Westmaas vijftien Steenuilen waren te tellen. Geenszins is het allemaal weemoed, want tijdens het hoogtepunt van de pesticidenperiode, midden jaren zestig, kwam het voor dat tijdens een dag durende vogelexcursie door de streek geen enkele stootvogel viel te noteren. Nu gebeurt het dat de vogelwerkgroepleden bij hun jaarlijkse midwinterroofvogeltelling in de streek 350 exemplaren scoren.

Het ten behoeve van 'Vogels van de Hoeksche Waard' in 1991 begonnen inventarisatieprogramma, was afgewerkt in 1996, met uitzondering van het Oude Land van Strijen, welke polder in 1997 volledig werd onderzocht. In de periode 1991-1996 inventariseerden de vogelwerkgroepleden totaal 4986 hectare akker, 53 kilometer dijk, 65 kilometer kreek en 1070 hectare bebouwde kom, alle volgens de uitgebreide territoriumkarteringsmethode. Om tot een beeld te komen van hetgeen tijdens het winterhalfjaar in de streek aanwezig is, organiseerde de vogelwerkgroep tijdens de jaarwisselingsperiode 1992-1993 een integrale telling. Gekozen werd voor een opzet waarbij de verscheidene landschapstypen met bijbehorende avifauna apart de revue passerden. Veelzeggende hoofdstuktitels zijn 'De bebouwde kom, een eldorad voor algemene vogelsoorten' en 'Akkers: leefgebied van een aantal karakteristieke vogelsoorten van het Hoeksche Waardse landschap'. In dat laatste hoofdstuk valt te lezen dat de Veldleeuwrik in de streek op 685 paren komt, maar dat de soort de afgelopen twintig jaar met 60% afnam. Vooraanstaande, één geheel vormende terreinen met eigen avifauna-elementen als de Korendijkse Slikken, Tiengemeten, de Ambachtsheerlijkheid Gromstrijen en ook de Hellegatsplaten en de Ventjagersplaat kregen ieder een eigen onderzoek en hoofdstuk. Jaarlijks herbergt de

Hoeksche Waard 50.000 paren vogels, verdeeld over 101 soorten. Daarbij bevinden zich zestien rodelijstsoorten zoals Patrijs, Zomertaling, Steenuil, Tureluur en Grutto.

Politiek

Op reis door Nederland kan ieder zien dat de natie van Roodeschool tot Vaals breekt, bouwt, graaft en aanlegt als nooit tevoren. Hetgeen de Hoeksche Waard al heeft doorstaan, thans beleeft en nog dreigt mee te maken aan cultuurtechnische en infrastructurele aanslagen is, nationaal gezien, geenszins uniek. De zuidwaarts rollende dreiging van de agglomeratie Rijnmond was de doorslaggevende reden dat begin jaren negentig bij de vogelwerkgroep het besluit viel een streekavifauna samen te stellen. Weliswaar smaakt natuurbescherming aan het eind van de twintigste eeuw eindelijk de voldoening te worden getolereerd aan tafels waar men oordeelt over bestemmingsvraagstukken, maar in deze periode van no-nonsensebeleid verwachten beslissers dan tevens dat pleidooien over waarden die op het spel staan, kunnen worden aangetoond. Voor de presentatie van 'Vogels van de Hoeksche

Waard' waren functionarissen geïnviteerd van instanties waarvan natuur en vogels van de Hoeksche Waard afhankelijk zijn, direct of indirect. Steeds ingeleid door auteurs van het boek, spraken achtereenvolgens een landbouwer, vertegenwoordigers van Waterschap en Rijkswaterstaat, iemand van het gemeentebestuur Rotterdam, de gemeente die vanuit de Hoeksche Waard argwanend wordt bejegend, en voorts een wethouder van één van de streekgemeenten. Ook kwamen achter het spreekgestoelte de directeur Vogelbescherming Nederland, Eric Wanders, en de voorzitter van Sovon Vogelonderzoek Nederland, Gert van Bergeijk. Naar alle sprekers ging een beschermheerschap van een prominente Hoeksche Waardse vogelsoort, gekozen in verband met de functie van de spreker in het maatschappelijk leven. De Zuidhollandse Gedeputeerde Houtman nam het eerste exemplaar van 'Vogels van de Hoeksche Waard' in ontvangst. Als symbool van de wijsheid waarop Hoeksche Waardse vogelbeschermers bij hem rekenen, kreeg hij het beschermheerschap aangereikt over de Hoeksche Waardse Steenuilen, een van de zorgenkinderen en boegbeelden van de vogelwerkgroep.

■ G.L. Ouweneel, Lijster 17, 3299 BT Maasdam. (078) 676 21 98.
